

Promoziun da talents e da fitg talentads en il chantun Grischun

Lieu primar da la promoziun da talents: la classa regulara

Las differenzas d'uffants areguard il stadi da svilup, las premissas d'emprender, ils stils d'emprender sco er las culissas famigliaras e culturalas èn in fatg. La scola odierna è perquai ina scola da la multifariadad. Ina gronda part dals basegns speziels da promoziun po e duai vegnir retegnì en las classas regularas tras vastas purschidas d'instrucziun da la persuna d'instrucziun cumpetenta. La promoziun da talentads è stada gia dapi adina ina incumbensa generala da la scola populara, ch'è era vegnida percepida en il rom da las pussaivladads dadas. La promoziun da talents ha la finamira da svegliar e promover ils talents individuals da tut ils uffants e giuvenils. Perquai ch'ina gronda part dals uffants e giuvenils demussa talents cun in'orientaziun individuala, èsi evident, da na betg restrenscher la promoziun exclusivamain sin la gruppa dals uffants e giuvenils spezialmain talentads u fitg talentads, mabain da nizzegiar entaifer l'instrucziun d'ina classa regulara ad ina vasta gruppa.

La realisaziun d'ina promoziun sistematica e cumplessiva dals talentads sto perquai vegnir chapida sco procedura dal svilup da scola, en il qual èn involvidas las persunas d'instrucziun da las classas regularas, ils teams da chasas da scola e las autoritads da scola.

Promoziun speziala tras in center da promoziun

Per promover uffants cun in talent spezial resp. fitg talentads a moda pli adequata che fin uss, datti davent da l'onn da scola 2002/2003 en il chantun Grischun la pussaivladad per ils purtaders da scola da far diever, tut tenor basegn, dals servetschs d'in center da promoziun e da promover uffants cun talents speziels resp. fitg talentads cun mesiras spezialas. En il plaschair d'ina promoziun speziala sustegnida finanzialmain dal chantun en furma da gruppas da promoziun u d'instrucziun individuala arrivian quels uffants, tar ils quals en il rom da l'instrucziun usitada da scola, pervia da lur talent spezial resp. pervia da lur esser fitg talentà daventan vesaveils signals ch'els pudessan arrivar en difficultads che na pudessan betg vegnir tschiffadas si cun mesiras d'acceleraziun e d'enritgiment. Las difficultads vegnan percepidas e formuladas dals geniturs, da las persunas d'instrucziun, da l'uffant sez u da terzas persunas. Per regla vegnan uffants cun in IQ da 140 e dapli, tar ils quals ins vesa segns ch'els pudessan arrivar en difficultads, tras mesiras spezialas al lieu resp. vegnan sustegnidas las purschidas dal center da promoziun. En cas cumprovads duain vegnir sustegnids er uffants cun talents speziels ch'èn arrivads u ch'èn smanatschads d'arrivar en difficultads. La premissa per quai è che l'uffant respectiv saja vegnì dal servetsch psicologic da scola e ch'i saja avant maun ina proposta dal cussegl da scola a l'uffizi per secturs speziels da scola. Quest uffizi decida davart la realisaziun e la spezia da las mesiras spezialas da promoziun.

Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient

Il center da promoziun da la scola chantunala grischuna prepara per il proxim onn da scola las sequentas purschidas:

- a) instrucziun speziala da promoziun (instrucziun individuala ed orientada al project cun las prioritads lingua/ matematica/ scienziass natiralas/ filosofia.
- b) instrucziun individuala da promoziun (instrucziun individuala tenor basegn)
- c) champ da promoziun (experimentar l'archeologia e l'istorgia, matematica, instrucziun da la natira/ biologia, curs da lingua, emprender linguas al computer, lavuratori da linguas)
- d) concurrenzass

Caracteristicass d'in talent spezial resp. fitg talentà

Las sequentas caracteristicass pon esser in segn per talent spezial resp. fitg talentà:

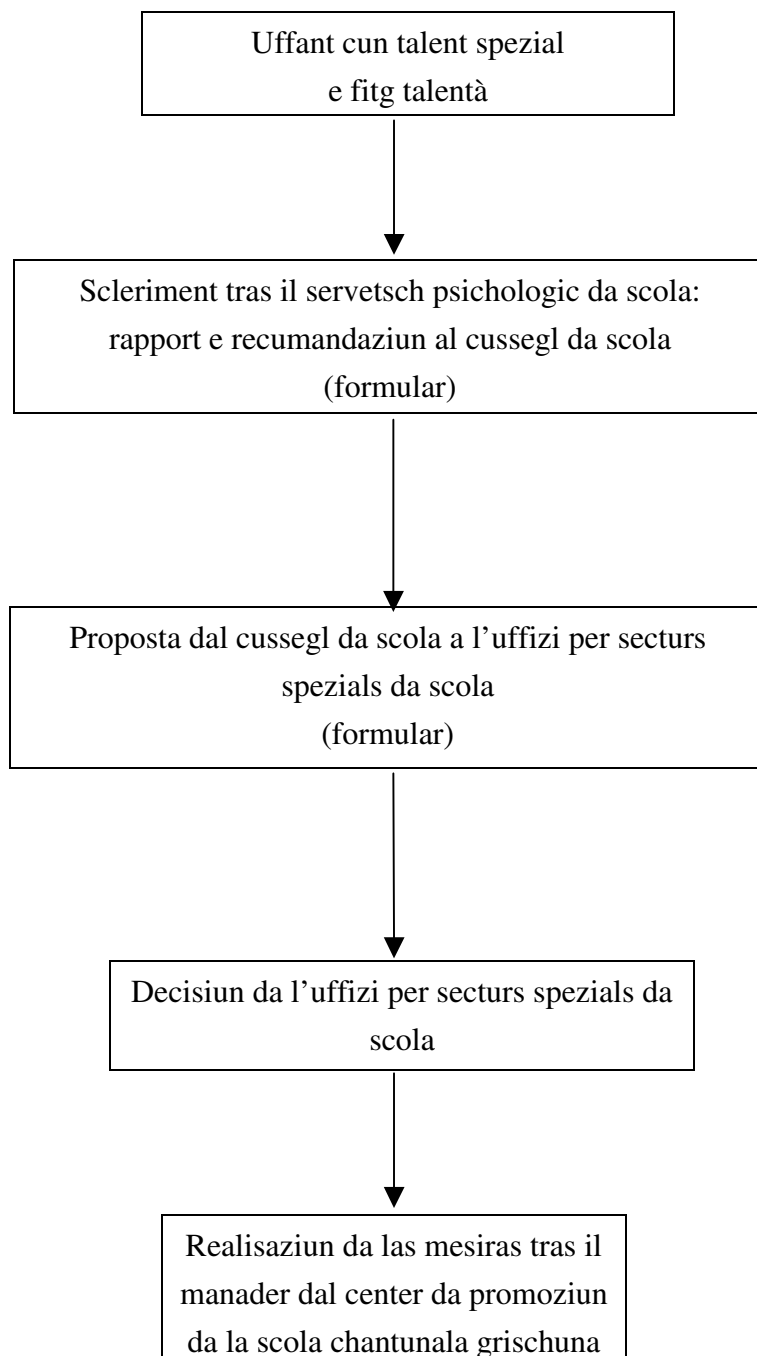
- leger e calcular baud
- sperta capacitat cumprendiva e mirveglia
- orientaziun vid uffants pli vegls e da creschids
- auta capacitat da la memoria
- ferma atgna motivaziun
- tenuta critica
- preferenza expressiva per incumbensas difficilas
- gronda veglia d'independenza
- occupaziun da dumondas socialas, politicas, filosoficas ed ecologicas
- originalitad artistica
- senn d'umor
- grond stgazi da plects, acquisiziun da linguas estras, abilitad da s'exprimer
- preferenza per cifras, bun dun receptiv matematic
- facultad d'abstracziun e da patratgar
- capacitat da percepir e d'observar
- adattaziun sociala
- cumpetenzia directiva
- expressiv sentiment per giustia
- interess per temas da la scienza natirala, andaments fisicalics e tecnic
- interess per temas istorics

Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient

Assegnaziun da las incumbensas

Persunas, instanzas	Champ d'applicaziun
geniturs, persunas autorisadas d'educar, persunas d'instrucziun da classas regularas, inspecturats da scola	- Renconuscher l'eventual talent spezial resp. fitg talentà. - Renconuscher pussaivlas difficultads en la classa regulara en consequenza dal talent spezial resp. fitg talentà. - Annunzia al SPS
Servetsch psicologic da scola	- Scleriment - Recumandaziun al cussegl da scola (formular)
Cussegl da scola	- Proposta a l'uffizi per secturs spezials da scola (formular)
Uffizi per secturs spezials da scola	- Examinaziun da la proposta - Preparaziun da la decisiun - Decisiun
Manader dal center da promoziun	- Organisaziun e realisaziun da las mesiras (spezia e lieu da la mesira, stipulaziun d'ina cunvegna da prestaziun cun ils purtaders da la scola) - Engaschament da la persuna d'instrucziun da promoziun)

Schema da procedura

Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient

Finanziaziun

Sch'ils purtaders da la scola fan diever da prestaziuns dal center da promoziun, stipuleschan il center da promoziun ed ils purtaders ina cunvegna da prestaziun avant che realisar mesiras. Il center da promoziun metta quint als purtaders da la scola per las prestaziuns furnidas. Quests custs po la vischnanca inoltrar sco custs imputabels al chantun per la subvenziun.

Il chantun porta 30% dals custs, ils purtaders da la scola 70% (cf. art. 16 da l'ordinaziun davart classas pitschnas)

Pussaihlads da scolaziun per persunas d'instrucziun

- a) Scolaziuns complementaras a la professiun
 - Curs da diplom supplementar promoziun d'uffants talentads a la scol'auta interchantunala per pedagogia curativa Turitg (tel. 01 317'11'83)
 - Curs da diplom supplementar promoziun d'uffants talentads Academia per formaziun da creschids a Lucerna (ECHA) (tel. 041 240 77 20; internet: www.aeb.ch)
 - Scolaziuns complementaras da l'Academia Stedtnitz Turitg
 - (tel. 01 341 32 30; internet: www.stedtnitz@bluewin.ch)
- b) Curs da formaziun supplementara
 - Seminaris Wings da l'universitad da Basilea (tel. 061 267 30 08)
 - Curs da formaziun supplementara da la Formaziun supplementara dals magisters GR

Adressas d'internet:

- www.begabungsforderung.ch: Survista da l'entira Svizra, links dals chantuns
- www.volksschulbildung.ch (uffizi per la scola primara; Lucerna): Glista commentada da litteratura e da material
- www.schulnetz.ch
- www.abs.gr.ch

Infurmaziuns

Departament d'educaziun
Post da coordinaziun talents speziels
Quaderstrasse 17
7000 Cuir
tel. 081/ 257 27 37
e-mail: urs.grazioli@abs.gr.ch

Concept per il chantun Grischun per promover uffants cun talent spezial e fitg talentads:

Mesiras pussaivlas:

Cundiziuns generalas

1. Sensibilisar areguard la tematica dal talent spezial
2. Orientar las medias
3. Sviluppar meds d'instrucziun e d'emprender
4. Purschidas en ils secturs scolaziun e furnaziun supplementara

Registrar talent spezial e fitg talentà

5. Renconuscher talent spezial e fitg talentà
6. Sclerir uffants cun talent spezial e fitg talentads

Mesiras da promoziun

7. Admissiun anticipada en scolina
8. Scolarisaziun anticipada
9. Instrucziun parziala a classas superiuras
10. Repassar spert materia da scola
11. Sursagrir ina u pliras classas
12. Admissiun ad uras en la scola media
13. Promover e giuditgar uffants cun talent spezial u fitg talentads
14. Differenziaziun en scolina ed en classa
15. Offertas spezialas per gruppas
16. Cuminanzas da lavur e d'interess
17. Segiurn per emprender linguas estras
18. Champs d'exploraziun spezialas
19. Concurrências
20. Promoziun tras projects extraordinaris
21. Promoziun en centers da promoziun e/u tras mentorats

**Purschidas per promover ils talentads e fitg talentads
durant l'onn da scola 2002/2003
sin proposta da las autoritads da scola
(Scleriment SPS, proposta cus. da scola, disposiziun ABS)**

Instrucziun speziala da promoziun en gruppas

- instrucziun durant p.ex. in di (ca. 7 lecziuns)
- uffants per regla da la 3. - 6. classa primara
- maximal 10 uffants per classa
- instrucziun individualisanta orientada al project cun las prioritads
lingua/matematica/scienza natirala/filosofia

Instrucziun individuala da promoziun

- **Instrucziun individuala tenor il basegn**
- uffants da la 1. – 6. classa primara
- instrucziun spezialisada sa drizza tenor ils basegns spezials da l'uffant

Champs communabels da promoziun

Temas pussaivels:

- experimentar archeologia ed istorgia
- matematica
- instrucziun da la natira/biologia
- lavuratori linguistic
- curs da lingua
- emprender linguas al computer

Concurrenzas

- concurrenzas da scriver
- incumbensas premiadas da matematica
- projects individuals da perscrutaziun

**Promoziun dals uffants cun talents particulars e fitg talentads:
incumbensas dal servetsch psicologic da scola dal Grischun (SPS)**

Tar il SPS dal Grischun vegnan annunziads annualmain circa 2'000 scolaras e scolars per ina cussegliaziun da scola e d'educaziun. Dapi intgin temp pon ins constatar ina sensibilisaziun per la situaziun d'uffants cun talents particulars ed il SPS vegn confruntà pli e pli cun questa tematica.

Singuls uffants mussan durant insaquants muments in cumportament d'auta prestaziun en divers secturs en cumparegliaziun cun uffants da la medema vegliadetgna. L'incumbensa dal SPS èsi da percorscher u d'affirmar quest cumportament e da cusseglar tant ils geniturs sco er las persunas d'instrucziun. Quellas pon s'annunziar per quest intent directamain tar il SPS.

Generalmain ston la scola e la famiglia augmentar a moda individuala questas pretensiuns da la prestaziun per pudair cuntanscher e garantir ina buna promoziun ed il bainstar dals uffants. Sch'ils uffants vegnan sutdumandads durant in interval pli lung pon sa mussar grevs problems d'emprender e difficultads dal cumportament. Ensem cun ils geniturs e las persunas d'instrucziun vegnan tschertgadas schliaziuns individualas per l'uffant cun talents particulars.

Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient

Basas giuridicas

- Lescha per las scolas popularas dal chantun Grischun art. 26 al. 2, art. 27 al. 3, acceptada dal pievel il november 2000
- Ordinaziun davart l'organisaziun da classas pitschnas, art. 2, art. 4, art. 14, art. 15, art. 16, art. 17 relaschadas da la regenza ils 6 da mars 2001
- Instrucziun concernent l'organisaziun e la gestiun da classas pitschnas, licenciadas dal departament ils 26 d'october 2001
- Criteris per il servetsch psicologic da scola tar uffants cun talent spezial e fitg talentads, decretadas dal departament ils 22 da matg 2001

Gremi: Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient

Funtauna: Post da coordinaziun talents spezials

Data: 12.06.2002